МАНУЕЛ РОХАС
ЛОДКИ В ЗАЛИВА

Превод от испански: Тодор Ценков, —

chitanka.info

I

— Внимание!

— Отваряй си очите и да не заспиш!

— До утре!

Стоях прав на борда на моторницата с ръце, опрени на перилата на шлепа, и като използвах един миг… когато вълнението съвсем приближи фланговете на двата плавателни съда, приклекнах енергично, подскочих във въздуха и паднах на пръсти върху долната палуба. Оттам махнах в знак на поздрав на другарите.

— Внимание с разтоварването.

— Всичко ще е наред.

Моторът изпръхтя като тюлен, когато излиза на повърхността, витлото се завърти и моторницата се откъсна от пристана с подскачания. Проследих я с поглед. Колкото се отдалечаваше, лицата на хората се заличаваха, потъмняваха, ставаха гладки, плоски като дискове, докато съвсем изчезнаха. Изправих се и хвърлих един поглед наоколо. Това беше същият шлеп от предишните вечери, с железен корпус, строг вид, завързан с вериги за тумбестите шамандури. Придвижих се по края към задната част, оставих одеялото и револвера до отвора на трюма и после почнах да преглеждам печатите, които свидетелствуваха за непокътнатостта на товара. Те бяха напълно запазени. Един подскок ме изхвърли на горната палуба, покрита с импрегниран плат, който служеше за капак на централния трюм, и прекарах на него кратко време. Докато стоях там, си помислих, че трябва само да счупя един печат, да отместя една греда, да отгърна завивката, да повдигна едва дъска и моите ръце щяха да потънат като ръце на скъперник в топовете коприна, натоварени в металическия търбух. Един вик прекъсна моите мисли. На петдесет метра от палубата на друг шлеп някакъв човек поздравяваше, размахвайки ръцете си. Отговорих с едно движение и вик:

— Е-ха-а-а!

Десет шлепа на къщата „Б. и компания“ плаваха пред вълнолома и във всеки от тях по това време имаше по един човек, който като мене трябваше да прекара нощта с отворени очи. Нареждането беше да се бди и да не се заспи под заплахата пазачът да бъде пратен на дъното от пиратите или уволнен от службата. Изпълнявайки нареждането, първата нощ прекарах седнал на края на трюма на задната част с крака, опрени на стъпалата на стълбата. Тялото ми бе неподвижно, главата ми се поклащаше от дясно на ляво я от ляво на дясно, очите ми бяха втренчени като на кайман. Неспокоен, аз се изправях при най-лекия шум, с пръсти, вкопчени в дръжката на револвера, който може би беше негоден, даден ми от един приятел. Когато сутринта дойде да ме вземе моторницата, аз едва можех да движа ръцете и краката си.

— Как си? Как прекара? — запитаха ме.

Отговорът издаде лошото ми настроение. Не ми беше ясно защо оставяха пазачи на борда на натоварените шлепове. Не бях нито видял, нито чул нещо необикновено, никой не се опита да се приближи до шлепа, който пазех, никой не се опита да говори с мене през цялата нощ. Пирати? Свих рамене — глупости…

— Не мисли така, младо — каза шефът. — Знаеш ли, че миналата седмица те са нахълтали в „Киро-Мару“. И ако се осмеляват да нахълтат в един параход, с още по-голямо основание ще нахълтат в един шлеп. Ако ти заспиш и бъдеш изненадан, една кърпа в устата, едно въже и… във водата. А после: за десет минути ще напълнят лодката. Няма да е за пръв път…

— Очите на четири — пръста на спусъка. И стрелба! — възкликна един старчок, който сигурно прекарваше нощта в хъркане и който ми намигна многозначително, като да ми казваше да не взимам на сериозно неговите думи. Пред началниците трябваше така да се говори.

Постепенно свикнах с нощите на море, неспокойствието от първата нощ изчезна и се осмелявах да поспя: първо седнал, а после легнал на палубата, с крака, завити с одеялото, с револвер, скрит под ръката, на която почиваше главата. Другата ръка слагах на дръжката на револвера и спях, спях за кратко време със сън, изпълнен с кошмари. Сънят ми беше лек, сякаш покриваше главата ми с някакъв воал, през който виждах да преминават сенки, светлини, образи в тъмносин цвят, въртящи се червени дискове. Събуждах се изплашен, вкочанясал от

допира с палубата. Сграбчвах револвера и гледах към сянката, без да виждам друго освен мрака, в който изчезваха виденията на моите сънища…

— Дежурната моторница!

Викът сякаш изникваше от водата.

— Какво има?

Една лодка се хлъзгаше близо до шлепа.

— Не си ли видял дежурната моторница? — запита човекът, който подръпваше едно гребло на задната част на лодката.

— Не съм. Какво се е случило?

— То е… Едни лодкари имат нужда от нея. Те искат да отидат на брега.

— Защо не ги откарате вие?

— То е… Какво си мислите вие? Аз да не съм пристанищен пазач.

— Добре: отдалечи лодката.

Не се страхувай, господарю. От мене ли те е страх? Та аз не съм пират.

Не отговорих и човекът, като правеше кръгли движения с греблата, сякаш искаше да разбърка морето, се отдалечи, като мърмореше недоволно:

— Тия ястреби… Света Богородице! Не може дори и да им се говори на тия хубавци.

Малко по-нататък викът се издигна като чайка над морето:

— Дежурната моторница!

Някой невидим улови пътем вика и отговори:

— Какво искаш?

И той прикачи на края на въпроса си едно звучно междуметие. Из нощта се разнесе кикот, докато едно тъмно петно, по-тъмно от мрака, се появи от лявата страна на шлепа. Над нея бавно се полюляваше една бяла, тънка линия.

Животът!
Ако знаех, че като пея,
облекчение някакво бих имал,
с китарата в ръце,

пеейки бих осъмнал.

Един мъж, изправен в дъното на лодката, с ръце, опрени на борда, пееше, сякаш без желание да пее. Друг човек на задната част, облечен в брашнени чували и хванал се за едно голямо гребло, гребеше, движейки тялото си напред-назад, като ту лягаше по очи, ту падаше по гръб над водата. Третият лежеше неподвижно на палубата на носовата част.

— Ако животът знаеше!… Ех! — викна човекът и спря да пее. — Ето тук има един ястреб!

Онзи, който гребеше, чу с безразличие този вик, а този, дето лежеше неподвижно, не се и помръдна. Засмях се. Работниците от залива наричаха ястреби пазачите на шлеповете.

— Не те ли е срам да пазиш онова, което не е твое? — запита ме той, като се отправи към мене.

Лодката минаваше на три метра от задната част на шлепа.

— Не, не ме е срам — отговорих аз. — А тебе не те ли е срам да пееш, докато твоят другар си издува дробовете, за да гребе?

— Да ме е срам? Мене? Ти не ме познаваш… Имаш ли една цигара, господарю?

Възбуден, аз не отговорих, но лодкарят реагира:

— Не се занасяй и отговори — каза той.

— Нямам цигари.

— Много добре тогава. Трябва да си кавалер, макар и да нямаш цигари. Лека нощ.

Започваше тъжният час на морето: часът, в който спира всякакво по-енергично движение, часът, в който палят светлините в параходите, правейки по-мрачна самотата в залива. Последните гласове заглъхваха с настъпването на нощта. Започваха потайните плъзгания, беглите шумове, провлечените движения, дефилирането на лодки, карани кой знае от кого, които се отправяха кой знае накъде. Светлини вече имаше в града, на равното, по хълмовете и се разпростираха на гроздове, на гирлянди, като в чест на някой и придаваха на гравитиращата над пристанището атмосфера един червеникавобял тон. Изображение на светата дева, обградена от светлини, сияеше като диамант на гърдите на един хълм.

— Дежурната!… Ах, да би знаял животът!

На вълнолома още работеха и блясъкът на светлините се разпростираше върху водата като пасаж от червени риби; чуваше се грохотът на крановете, повдигаха се из въздуха големи вързопи с полюляване и изведнъж изчезваха, като да бяха паднали в морето. Хората минаваха и се връщаха под светлините дребни, но решителни и настойчиви като насекоми. Аз ги гледах със завист, с желание да изоставя моята самота и моето мълчание, за да отида при тях, при черните и мощни машини, сред заповедническите гласове и виковете за осторожност.

— Вдигай! Още малко!… Придвижи! Внимание долу!

Камбаната на един параход отмери часа.

— Девет!

Силно подухване на вятъра се добра до камбанния звън и го отнесе навътре в морето. Беше часът за хранене. От джоба си извадих пакетче с два сандвича и започнах да ям бавно с наведена глава, с тъга в душата. Това хранене сам и в тъмнината ме караше да се чувствувам повече от всякога самотен. Имаше миг, в който спрях да ям и с глава, наведена върху гърдите, готов да заплача, стоях с очи, втренчени в късчето хляб, което държах между пръстите си, сякаш се колебаех дали да го изям. Но после реагирах и го поднесох към устата си. Всяка вечер ми се случваше същото и макар че всеки път си поставях за цел да не се сещам по този час за родителите ми или за моя дом, на следната нощ заедно с поднасяне към устата на първия залък, появяваше се и споменът. Това ме караше да се засрамвам, тъй като, исках да бъда корав мъж, без хленчения, без сантименталности, каквито бяха останалите мъже, какъвто беше например баща ми. Но напразно!… Извадих малка бутилка мляко и отпих една глътка. Млякото беше още топличко и изпитах от това наслада като котка или като дете. После почнах да ходя към задната част, където тъмнината спря погледа ми като стена пред разсеян пешеходец. Не беше възможно да се види нещо на повече от десет крачки разстояние: мракът се издигаше от морето като мъгла и плаваше над водата плътен, почти като твърдо тяло. Все пак в далечината се виждаха светлините на параходите в кръг, като правоъгълници или квадрати и блестяха като седефени пулове върху много черен тапет. Един параход вдигна котва, последван от своите светлини, които се смесваха със звездите.

Всичко, което беше светлина, движение, топлина, интимност, беше далеч от мене, обитателя на мрака, неподвижен в нощта, черен в нощта, като ястреб, слял се с покрива на изоставена къща. Върнах се към задната част на шлепа, но там също ме очакваше мракът, плътен, безразличен към моята съдба. Небето пламтеше от звезди, бледи като намокрени кибритени клечки.

— Дан, дан, дан! Единадесет часа!

— Дан, дан, дан! Дванадесет…

Чуваше се само шумът при блъскането на водата от кила на шлепа и нищо повече — нито глас, нито вик. Седнал на перваза на трюма, с крака, опрени на стъпалата на стълбата, с гръб, завит с одеялото, с револвера и фенерчето под ръка, аз затварях очи и стоях така, без да зная дали спя, или бдя. През мозъка ми преминаваха образ след образ, заминаващи влакове, параходи, плаващи навътре в морето в един слънчев ден, мъже с тъмни лица и много бели зъби и всичко се разбъркваше. Отварях си очите, виждах тъмнината и наново ги затварях: и пак заминаващи влакове, параходи, хора, зъби.

— Дан! Един часът…

— Дан, дан! Два…

— Дан!…

Първият камбанен звън ме събуди. Отворих очи и се изправих. Бях доловил един шум, който вече познавах много добре: сигурно беше някоя от ония мизерни тайнствени лодчици, карани кой знае от кого, която се отправяше кой знае накъде. Взех револвера и фенера, изправих се и се приближих до борда. Само на един метър от шлепа беше спряла една лодка и в нея стоеше изправен мъж, приведен, като че искаше да се закрие от погледите на някой.

— Отдалечи лодката, бързо! — викнах аз с глас, който не ми се стори да е моят глас.

Като ме чу човекът, изправи тялото си, сякаш продължаваше едно движение, без да го прекъсва, и лодката малко се поотдалечи.

— Спри!

Натиснах копчето на фенера. Другата ми ръка стискаше силно дръжката на револвера и показалецът ми несъзнателно търсеше спусъка.

— Спри, казвам ти!

Разгледах доста голямата лодка. На дъното и имаше проснати двама мъже. Онзи, правият, беше слаб, мизерен, бос, с открита глава, мръсно лице от мрака или от въглища и ме гледаше с очи, които блестяха като на животно, когато се насочи насреща му светлината на фенера.

— Какво правиш насам?

— Отивам за „Мапочо“, господарю.

— А тия хора?

— Те са от екипажа на парахода.

— А защо са легнали?

— То е, защото са пияни…

Засмя се без желание, със смях, който приличаше на плач. Гласът му се стремеше да бъде ясен и спокоен, но страхът го помрачаваше, както дъхът огледалото. Този човек беше толкова изплашен, колкото и аз.

— Във водата падна един сандък бира и те го извадиха. Ха, ха, ха! Сега са като вълчици!…

Докато човекът говореше, хвърлих един поглед на греблата и видях, че лопатите им са увити със зебло. Това ми подсказа истината: те бяха крадци, пирати, както пресилено ти наричаха в залива. Това откритие ме объркa. Не знаех какво да правя. Помислих да вдигна ръка и да стрелям във въздуха, за да повикам морската полиция, но се страхувах да не стана смешен: револверът, който стисках в ръката си, не заслужаваше никакво доверие, а да извикам, като съм въоръжен, струваше ми се дори още по-смешно. Освен това онези нищо не бяха сторили, нито бяха се опитали да сторят. Ако повиках патрулния катер, тези трима души щяха да се хвърлят без колебание във водата, както вършеха това винаги, когато са преследвани, и ще се удавят или ще прекарат нощта, увиснали на някоя шамандура, или пък ще ги ловят с изстрели.

— Да си отида ли, господине? — запита човекът.

Думата „господине“ ме накара да се реша. При нормални условия този човек никога не би ме нарекъл „господине“, но в този момент, когато неговата свобода или неговият живот зависеха от мене, той прибягваше до тази дума като към някакво стимулиране на моята добрина.

— Върви си! — отговорих аз с тон, който претендираше да бъде великодушен.

И като чу думата, която го правеше свободен, която също освобождаваше и мен, човекът от голямата лодка се наведе, изви греблата назад и с един енергичен удар се отдалечи. При второто загребване лодката изчезна в мрака.

II

Събудих се, като чух, че ме викат:

— Чувай, чуй, събуди се!

— Какво има?

— Тука е вече моторницата.

— Моторницата ли? Каква моторница?

Полузаспал, аз не си спомнях нито в какво място лежа, нито за каква моторница ми говореха. Но когато човекът вдигна капака на отвора на трюма и видях, че през него влиза дневната светлина, стана ми ясно положението. Бях заспал в дъното на трюма на задната палуба. С един скок се изправих гневно.

— Заспал съм като някакъв идиот. Проклятие!…

Прибрах одеялото, револвера, фенера и шапката си и изкачих стълбата с препъвания. Показах се на палубата обзет от срам и гняв, очаквайки някой да ми каже нещо, за да го наругая здраво. Но никой не каза нищо, само ме гледаха с погледи нито състрадателни, нито иронични.

— Понеже не отговаряше на виковете, качих се да те търся. Помислихме, че са те пратили на дъното — обясни ми човекът, който ме беше викал.

— Няма значение да спиш цялата нощ; важно е да си буден, когато дойде моторницата — каза старчокът тихичко.

Скочих на моторницата, напрегнал мускули, като да блъскам някого. Моите другари, прави в моторницата, стояха мълчаливо и разглеждаха всичко с вид на изненадани, сякаш никога не бяха виждали морето, параходите, града.

— Заспал си — каза ми началникът, след като мина малко време.

— Заспах призори.

— Това е най-опасният час, защото…

— Не се извинявам, господине. Само казвам, че съм заспал призори — прекъснах го аз.

— Тъкмо призори трябва най-много да се бди, защото по този час се отваря пристанището и заедно с работниците влизат всякакви хора. Между един честен човек и друг, който не е, няма никаква разлика от пръв поглед, разбира се.

— Да, зная това.

— Има крадци, които изглеждат като току-що излезли от калугерско училище… Но когато човек се отпусне, открадват му дори и потника — каза старчокът с писклив глас.

Изгледах го. Беше облечен в черно като за погребение. Слаб, дребен, с бели мустачки, подрязани като четка за маса, с твърда яка и подвижни ръкавели. Говореше се, че бил собственик на бакалничка, но като не му били достатъчни получаваните доходи, станал и нощен пазач, за да ги увеличи.

Междувременно моторницата бягаше между редици различни видове лодки като автомобил по улицата, набраздяваше водната повърхност и повдигаше вълни… които правеха да танцуват като мечки тежките шамандури и флегматичните гемии. В някои плавателни съдове вече имаше работници. Те разговаряха с безразличие, сънливи, още незагрели се. Като чуеха шума на мотора, те обръщаха глави и ни изглеждаха с любопитство. Вълноломът беше пълен с работници, трудещи се от плоскодънните съдове, на бента, лодкари, надничари, които викаха и се суетяха. Отдалече те изглеждаха като някакъв безформен, шумен куп, но едновременно с приближаването на моторницата почваха да се очертават телата, лицата, жестовете. Чуваха се и виковете на лодкарите пред старото пристанище:

— За „Мапочо“! За „Фреска“! Господарю, тука е „Ла линдора“! Слушай, ей!

— Пристигнаха ястребите!

Притискаха се, за да ни видят, като слизаме.

Пристигането на тези хора беше любопитно зрелище — неспали, олюляващи се, които идваха от нощния свят на морето и които всяка сутрин моторницата изхвърляше на пристана като някакъв фантастичен улов. Дефилирахме към улицата с глави, потънали между рамената, неми, без желание да говорим, нито да се смеем, мислейки само за леглото; да спим… да спим…

— До утре!

— До довечера искаш да кажеш!

— Да, вярно: до довечера!

Общ кикот се разпръсна като вълна. Старчокът, опитвайки се да скочи от моторницата на пристана, пресметна лошо разстоянието, падна във водата и потъна прав. На повърхността остана само една черна шапка, малка, сякаш беше детска, с траурна панделка. След миг стопанинът й се появи, изпръхка силно и мъчително, погледна с облещени очи и ужасено лице и отново потъна.

— Извадете го, за бога! — извикахме ние.

Моторницата беше отдалечена от пристана от една вълна, която се връщаше от вълнолома, и хората, които бяхме останали в моторницата, не можехме да достигнем и хванем падналия. Но един надничар слезе тичешком по стълбата на пристана, хвана се с една ръка за перилата и като изопна почти хоризонтално тялото си над водата, хвана удавника за яката и без усилие го издигна на платформата. Там старчокът кашля, изхвърли струя вода през носа и устата, си, после се попипа по главата и каза:

— Шапката ми, господа…

Някой му я подаде, като я нахлупи на главата му и по лицето му се разля струя вода. Отново започна да кашля и да киха, сърдит, треперещ от студ и докато мърмореше несвързани думи, се изкачваше като мокра мишка по стълбата на пристана. Из въздуха се разнесе висок смях, той се обърна, вдигна юмрук към хората и след като кашля и киха, ритайки с крака от, ярост, викна:

— Пум, пум, бандити!

След него оставаха локви вода.

Прекосих площада, извървях няколкостотин метра наляво и започнах да се изкачвам по хълма. Градът се пробуждаше, отваряха се дюкяните, отвратителните агенции, противните лавки, благоуханните хлебарници. Асансьорите вече работеха и няколко старици, които можеха да имат и хиляда години и изглеждаха, сякаш приближават носа си към пръстите на краката си, метяха тротоарите. Сирените на параходи и фабрики ревяха, бойните кораби изпускаха викове на бикове, които те задушават, конските коли на разносвачи на хляб и бира безмилостно се търкаляха по каменната настилка, от просторните къщи и от претъпканите бедняшки жилища идваше на вълни силна миризма на влага, някакъв лепкав, топъл въздух, като да дишаха

едновременно много хора. Аз чувах и чувствувах, но едва гледах с полузатворени очи, капнал за сън, като се ориентирах из уличките благодарение на слуха си, на нюха си и на подсъзнателната си памет, тъй като моят мозък беше увит в нещо като сив желатин, като консервиран.

— Без съмнение животът не е да се пръсне човек от смях, но за това няма вина тази старица, която мете улицата, както нямам вина аз, нито пък старецът, който падна във водата. Ха, ха, ха! Където спреше, оставяше по една локва вода… Изглежда, че изгрява слънцето, тъй като усещам топлинка на гърба си. Мигел и неговата жена вече трябва да са на крака и аз ще заема тяхното легло; тяхното легло ще да е хладно и с мирис на жена и мъж, на мъж и жена заедно. Заспал съм на шлепа, какъв идиот! Кому може да хрумне да легне да спи в четири часа сутринта и сигурно ще ме уволнят от работата, мисля, че се препънах о едно куче, но тоя час те ядат из боклука, който е в кофите, свине! Но това никак не ме интересува, само искам да спя, да спя, да спя и когато стана ще работя като лодкар или надничар, каквото и да е — все ми е едно, но денем, да, денем, защото човек трябва да работи денем и нощта да остави за пазачите, за пиратите, за хлебарите… хлебари, пирати, пирати, пазачи, пирати, хлебари и все още ми остава малко, за да стигна до дома, защото този е ъгълът и тука е бакалницата „Ла марина“, базар, провизии за семействата на едро и на дребно; колко интересно! Не съм уморен, но ми се спи и ми се струва, че не ходя, а се хлъзгам по палубата на шлепа, сякаш сънувам; един полукръг, един, два, три, сега едно място, оградено с клевети, майордомът е болен…

— Добър ден! — подвикна Мигел, като ме видя да се появявам на вратата на стаята.

— Добър… — отговорих аз и се стоварих върху един стол.

Беше една крайно бедна стая, без други мебели освен един двоен креват, три стола, една масичка и една нощна лампичка. Един сандък, покрит с вестници, служеше за мивка, и един куфар, за гардероб. Стените бяха облепени с листи от списания. Седнал край масата, Мигел, мъж на около четиридесет години, с тъмен цвят на кожата и големи мустаци, облечен в униформата на морската полиция, бързо сърбаше закуската си.

— Какво има?

— Нищо, спи ми се. Спало ли ти се е някой път?

— Легни си.

Погледнах към кревата, зает от едно мургаво и дебело дете с черни коси.

— Искате ли да ви сервирам закуската?

— Не, благодаря, госпожо. Спи ми се…

— Искате да си легнете? Отивам си веднага…

Гласът беше ласкав и ми напомняше за моята майка. Повдигнах очи към нея: беше висока жена, с много черни и къдрави коси, бяла, със светли очи и висок бюст; кожата й сигурно беше мека и хладка. Нейната интимна миризма на чиста жена познавах, тъй като понякога я намирах в кревата, забравена може би от нея и й се наслаждавах, докато заспя.

Започнах да се разсъбличам като сомнамбул с несръчни движения и както всеки ден при разкопчаване на панталоните падна револверът ми на земята. Ударът стресна детето, което спеше — то изопна ръцете си, изпъшка и полуотвори очи. Застанах неподвижно, с панталоните в ръце, страхувайки се моите движения да не привлекат вниманието му и да го разбудят съвсем. Но детето не затваряше очите си, то ме гледаше през дългите си мигли и това ме задържаше.

— Но, то спи… Легни си!

— Спи ли?

— Да. Понякога спи така с полуотворени очи… Мигелито! — повика го тихичко бащата.

Но Мигелито не благоволи да го погледне. Спеше.

— Виждаш ли?

— Ще бъде добър за нощен пазач: ще спи с отворени очи.

Като се изсмя високо и наново стресна детето, Мигел стана и излезе:

— Довиждане.

Отговорих само с едно поклащане на главата: мислех как да се вмъкна в кревата, без да ме усети детето. Това успях да сторя, свих се като куче и заспах с лице, обърнато към моя другар по креват. Не зная колко време съм спал — час, два. Събудих се, като усетих, че ме хващат за носа. Отворих очи и видях пред себе си лицето на детето, което ме гледаше усмихнато.

— Спи, Мигелито, спи!…

Но Мигелито вече беше спал достатъчно. Повдигна едната си ръка и я отпусна върху лицето ми като покана, за да играем.

— Спи, Мигелито.

То ме изгледа сериозно за миг, като изненадано от моя глас. После обърна очи към тавана, сви краката си и като хвана единия си крак, опита се да вкара пръстите в устата си. Зъбките му бяха като на мишле. Наново заспах, докато междувременно чувах бърборенията на малкия. Усетих, че отново ме дърпа за носа и косата, говореше, сърдеше се, като че искаше да ме накара да наруша моето мълчание и неподвижност, непонятни за него. Но някой го взе и отнесе. Аз се усмихнах заспал, без да зная на кого се усмихвах…

— Еухенио, готов е обедът.

Мигел ме побутваше по рамото с ръка. Събудих се. Очите ми горяха, чувствувах устата си изсъхнала, главата празна или като да бе изпълнена с някакъв вятър, който свиреше и ме заглушаваше. Седнах на кревата, като си разтривах очите. Започнах да се храня мълчаливо, без да усещам вкуса на яденето, като че устата ми не беше вече моята уста или бях загубил вкус.

— Значи, заспал си, а?

— Научи ли се вече?

— Да, разказаха ми.

— Ще ме уволнят ли?

— Сегашният началник е много взискателен и изглежда, че си му отговорил лошо. Защо?

Повдигнах рамена.

— Тази работа ми е досадна вече… Освен това беше ме яд, че съм заспал и защото ме бяха намерили, че спя.

Настъпи мълчание, през което Мигел и жена му се спогледаха настойчиво.

— Сега е много мъчно да се намери работа — промърмори тя под формата на съвет.

— Ако те уволнят, какво ще правиш?

— Не зная.

— Защо не се завърнеш у дома си?

— В къщи? Не.

— Защо?

— Не, не.

Престанах да се храня. Перспективата да остана без работа не беше от естество да увеличи апетита ми, тъй като с работата губех и квартирата. Разбира се, че щяха да предложат да ми направят легло на пода, но аз не бих приел. Те бяха се отнесли към мене така, както не съм очаквал от никого и повече нямаше да злоупотребявам с това. Мигел ме намери на пристана петнайсет дена след пристигането ми в пристанището, когато в джоба ми бяха останали само четиридесет цента и без никаква, надежда да намеря работа, неопитен и без смелост във всекидневната борба. Познавахме се от много години, Мигел, останал сирак, беше отгледан и възпитан от моята баба. Той беше ми намерил, работата на частен нощен пазач.

— Не е някаква много блестяща работа и макар че цялата нощ ще прекараш в плаване, по-лошо е само да гледаш морето. А за жилище не се грижи — ще спиш в нашия креват, докато си подобриш положението, а после ще видим…

Тогава приех, но сега…

— Няма ли да ядеш повече?

— Не, благодаря, не ми се яде.

— Ако срещна началника, ще говоря с него. Той е малко грубоват, но ме цени, може би защото и аз съм такъв — каза Мигел на отиване.

Останах сам в стаята, трескав, с пламнало тяло и втренчени очи. Исках да мисля за нещо, за това, какво бих сторил, ако остана без работа, мислех за моя дом, за родителите ми. Но умът ми не се задържаше на никоя идея и само ми възвръщаше образи, несвързани спомени, картини от нощите, прекарани в морето, откъслечни фрази… Дежурна моторница!… Те идваха без връзка с това, което ставаше с мене и които аз повтарях мислено, като да бях задължен за това веднъж и много пъти, докато се ядосам и направя усилия да ги отстраня и забравя. При тая игра заспах. Моята младост беше по-силна от грижите ми. Събудих се в шест и се облякох, ядох нещо, взех одеялото и револвера, шапката и фенера и отидох на пристана. Беше още светло и морето имаше тъмносин цвят без никаква кърдица, неподвижно, само натрапваше на погледа петна с цвят на изумруди, които плаваха без посока. Около корабите летяха стотици птици с бели отблясъци на крилата, когато светлината паднеше косо на тях. После те

свиваха крила, спускаха се и падаха във водата като пакети с човките напред и весело преследваха бързите рибки.

Параходите, закотвени, отегчени, пушеха с дългите си комини и отправяха бавно дима си към небето. Въздухът беше един вдлъбнат кристал, една голяма преобърната синкава чаша, която потопяваше в хоризонта върха на своята прозрачна стена. Хълмовете очертаваха на небето своите променящи се профили, извити или равни, които се гонеха, без да се стигнат. Едни бяха голи, други покрити с тъмнозелени гори или със самотни дървета, слаби, клатещи се като уморени часови. И всички, всички хълмове покрити с къщи, с колиби, със стени бели, жълти, червени, сини, зелени, приличащи на играчки, изложени в някакъв фантастичен пазар. Някои колиби, изградени от тенекии и стари сандъци, висяха върху стените на хълмовете, нагиздени с карамфили, слез, кардинали, мушкато и разни други цветя.

Вървях с широки крачки, наслаждавах се на удоволствието на ходенето без усилие, освежен, възстановен, сякаш сънят беше ме обновил и минавах между продавачите на плодове и цветя, на сладкиши и разхладителни питиета. Ловко заобикалях минувачите, които се изкачваха по хълма, без да мисля за нищо и като че нищо не беше ми се случило, сякаш моят живот протичаше така добре, както вървях и аз с твърди крачки. Беше ме овладял един безсмислен оптимизъм и нему се отдавах без съпротива, щастлив, както се отдавах на съня след продължително бдение.

— Хайде на двойните карамфили! Двойните карамфили!

— Босилек, босилек!

— Сладки от „Ла лигуа“! По три за двайсет сладките!

— Пъпеши от север! Зрелички са пъпешите!

— Бадемово мляко! Прясно бадемово мляко!

Улицата свърши пред малък площад, откъдето започваха други улици. Тръгнах наляво по една тясна улица с високи здания. По тротоарите множеството напираше. Трамваи и автомобили изпълваха тясното улично платно. Там, сред шума на хората и на колите, се чувствуваше диханието на града. Аз се движех като из въздуха, запазил равновесие над моята душа, като еквилибрист върху изпъната тел. Една витрина погълна моя образ, размеси го с други и ми го върна с бързината на фокусник. Това беше изображението на един младеж висок, слаб, с превити плещи, облечен в черно, с малко криви крака и с

едно тъмно одеяло на ръката. Това бях аз. Изненадах се, тъй като в този момент се чувствувах силен, едър, с изпънати гърди и изправени плещи и започнах да мисля, че витрината беше отнесла моето изображение и ми връщаше друго, чуждо. Но следващата витрина ми показа същото изображение — беше моето и тогава изведнъж яснотата и свежестта намаляха като водна струя, пресечена внезапно. Все пак помъчих се да се боря, да се наложа, отново да се изпълня със сила, но след като завих край ъгъла, появи се морето, морето, което вече потъмняваше като небето и което беше там, като всички нощи, очаквайки ме, полюляващо се в своето корито от кал и камъни. Стреснат, изправен грубо пред действителността на моя живот, аз се поколебах и като да се бях препънал, в мене рухна равновесието, което ме крепеше из улиците.

Когато ме видя началникът, подаде ми един плик и каза:

— Компанията е решила да те уволни. Тук е твоята заплата.

Такава беше съдбата ми: без приказки и обяснения. Взех плика и останах с него в ръка, без да зная какво да кажа. Бях уволнен. Отидох до края на пристана. Смрачаваше се и морето навлизаше в нощното си мълчание. На някои кораби се палеха светлините. Чуваха се далечни викове. Като ме видя, един лодкар подвикна, вдигайки една ръка:

— В „Империал“ ли, господарю!

И като направих отрицателен жест, човекът отпусна бавно ръката си, седна, загледал се на друга страна, и плю в морето.

Моторницата беше привързана на пристана: бяла, лека, олюлявайки се лениво като чайка. Много нощи тя беше ме отвеждала към мрака и много утрини ме е връщала към светлината. Вече нямаше да се кача на нейната палуба и не знаех дали да се радвам, или да бъда тъжен за това. Нощните пазачи пристигаха един по един. Върна се и старчокът — коректен както винаги, облечен в черно, с блестящо бялата си яка и подвижни маншети, с белите си мустачки и глас на морска птица. Моторът изхърка, лодката се пробуди стресната, размърда се, отстъпи малко и след като зави надясно, започна гладко да бяга. Сега я гледах, като се отдалечава, както я гледах преди. Лицата на хората почнаха да се заличават в тъмнината. Те станаха гладки, плоски, без релеф, като дъсчени плочи, докато съвсем изчезнаха.

Морето удряше по стените на вълнолома и един вик долиташе от средата на залива:

— Дежурна моторница!… Моторница!…

III

— Дежурна моторница!…

Бях спрял да греба и сложил на устата дланите си като тръба, надавах през нея тоя призив. Викът излизаше направо, в само един тон, но вятърът го подхващаше и го разделяше на много викове, които поемаха различни траектории. Те вибрираха над морето в различни тонове, докато паднеха във водата като птички, летели продължително време.

— Вика си човекът… — измърмори Русио дел Норте.

— Струва ми се, че ще трябва да спим в лодката — възкликна Алехандро, изправил се на носовата част.

Отново извиках.

— Струва ми се, че викаш, за да си починеш от греблата — каза иронично Русио, като извърна червената си едра глава.

Алехандро се изсмя, а аз отговорих засегнат:

— Ако не трябва, няма да викам…

Русио се изкикоти. Една чайка, спряла се на шамандурата, излетя припряно.

— Ха, ха, ха! — обадиха се от една лодка.

— За какво се смееш, пеликан такъв! — измърмори сърдито лодкарят.

— Смея се на смеха — отговори другият.

В тъмнината се виждаше само един пътник. Лицето и останалата част от тялото се губеха в мрака.

— А защо не се смееш на баба си?

— Защото нямам, дрипльо нахакан.

Човекът се наведе, нещо премина със свистене над лодката и падна във водата. Русио потърси около себе си нещо за хвърляне, но там нямаше нищо друго освен карбидни буренца, които бяха много тежки.

— Не хвърлям карбидно буренце, за да не те убия.

— Накъде отивате? — запита човекът вече с дружески тон.

— Към пристана. Ако видиш дежурната моторница, прати я насам… На въглищата ли работи?

— Да, на въглищата.

— Тогава предай поздрави на чаршафите.

Всички се изсмяхме и пак почнах да греба: напред-назад, напред-назад, едно, две, три…

— Стига с едното гребло! Спри! — извика Алехандро и вдигна ръка.

Спрях. Бях потънал в пот и уморен, но се чувствувах весел и доволен. От няколко дни се намирах на тази голяма лодка, при слънчеви дни и вятър и работех от призори с голи крака, по потник, като се закалявах и печах на слънцето. Все пак, когато ме поканиха да работя като лодкар, изплаших се, струваше ми се, че тази работа далече надхвърля моите сили, присъща само на хора, които виждах от брега: решителни, ловки, силни.

— Не е някаква работа от другия свят — каза ми Алехандро, — само е въпрос на навик и желание. Няма такава работа, която да може да изплаши истинския мъж.

Запознахме се на вълнолома. Този ден, като гледах как един параход влиза в залива и подтикнат от любопитството към работите на морето, запитах някакъв човек, който стоеше близо до мене:

— Какъв ли е този параход? Човекът отговори, без да се колебае:

— Този е „Фрезия“, брат на онзи, който стои ей там — „Флора“.

И отговаряйки на моите въпроси, той ми наименуваше параход след параход, платноходка след платноходка. Ето там се намират пароходите на компанията „Козмос“, с червен и черен цвят, мълчаливи, неподвижни, спрени поради войната; пароходите на „Судамерикана“, с черни корпуси, бяла палуба и червени комини; параходи, които пътуваха до Панама, Еквадор и Ню Йорк и които се връщаха натоварени с банани, захар, ананас и портокали; малките товарни параходи за въглища, с жълти комини, от които работниците излизаха като из пещера — черни и мръсни, сякаш из самия търбух на пароходчето; пароходите от южните канали с широк кил и звезда охра на комина; двумачтовите платноходки, които отиват за Сан Фернандес, с екипаж чилийци, капитани испанци и водолази гърци…

Тази моторница принадлежеше на еди-коя си компания, онази на друга… Алехандро знаеше дори имената и на лодките:

— Ето „Сака-пика“, тази е „Син пепа“, онази „Ел кокимбано“…

Докато говореше, аз го проучвах: беше висок, строен, с възрозова кожа, голобрад, със светли очи, много бели зъби. Беше облечен в синьо. Неговите жестове и гласът му издаваха човек от народа. По дрехите му нямаше нито едно петно.

— Вие на пристанището ли работите?

— Да — отговори той, — капатас съм във фирмата „Б и компания“ един от нейните морски капатаси.

— Пазач на „Б и компания“ — спомних си аз.

— Да не сте случайно пазач?

Той се изсмя добродушно:

— Не. Пазачи са хора стари, настрана от напрегната работа.

Продължихме да разговаряме. Когато научи, че съм без работа, предложи ми да работя с него.

— Но ще ме приемат ли? — запитах аз почти зачервен от радост.

— Защо да не ви приемат? Началникът на група има право да избира своите хора.

— Но… — казах колебливо аз — бях нощен пазач във фирмата „Б и компания“.

— Това какво ме интересува и какво интересува когото и да е? Вие сте човек без работа и нищо повече — трябва да ви се помогне. Но тогава непременно, ако искате да работите с мене, ще трябва да станете член на Синдиката на индустриалните работници на света. Аз принадлежа на този синдикат и без негово разрешение не мога да ви взема в моята група.

— Аз нямам нищо против, но има друго нещо: не зная дали ще мога да бъда полезен в тази работа.

— Ами! А защо не?

На следващия ден Мигел се смая, когато ме видя придружен от Алехандро да се качвам на влекача на фирмата „Б и компания“. Аз вече бях морски работник. На борда капатасът ме представи на другия другар по работа, който, застанал като слон на своите крачища, не ме поздрави, а само ме изгледа от горе до долу.

— Това другарче ще работи с нас.

— Много добре.

Беше Русио дел Норте. Вече на борда на товарната лодка, без да зная какво да правя, погледнах изплашено около себе си, без да се

реша да седна, нито пък да стоя прав. Междувременно моите другари отвързаха лодката. Русио започна да гребе и малко след това се прилепихме до едната страна на голям тъмен параход. От неговата палуба ни хвърлиха въже, за да акостираме и там си останахме загледани нагоре в очакване, докато един човек се надвеси над борда на парахода и викна:

— Пазете долу!

— Готови! — отговориха лодкарите.

Разнесе се глух удар, който разтърси стената на парахода и от него подскочи из въздуха голяма мрежа, пълна с бъчви. Почувствувах нещо ледено да пропълзява по гърба ми и потърсих наоколо някое място, за да се заслоня или скрия. Стори ми се, че онзи товар ще изпълни цялата лодка, ще ни смаже като гущери и ще я потопи. Но товарът не падна, а се спусна полека, на малки скокове и подръпвания и се спря на височина един метър над лодката.

— Спускай полека! Спри!

Човекът направляваше маневрата от палубата на парахода. Алехандро и Русио се хванаха за въжетата и се опитаха да балансират товара, но той беше тежък и едва се помръдна. Аз, целият объркан, само ги гледах какво правят. Но гласът на Русио ме разтърси:

— Хващай се, момчето ми!

В подвикването му имаше такова дълбоко и нежно чувство на другарство, че забравяйки страха си и вече без да мисля за друго, освен да помогна на моите другари, аз се хвърлих към мрежата като насекомо срещу скала, увиснах на нея и почнах да дърпам, за да я сваля. Товарът се олюля:

— Спускай! — викнаха лодкарите, когато при своето клатене мрежата дойде до центъра на лодката. Товарът падна на палубата, откачиха мрежата и издигнаха нагоре тежката кука. Алехандро и Русио плюха на ръцете си и започнаха да спускат в трюма буретата. Разбрах, че трябва да върша същото като тях и като плюх и аз на ръцете си (макар и да не знаех защо), хванах едно буре и се опитах да го повдигна, но то не помръдна нито на сантиметър от земята. Повторих опита, като добре разтворих краката си и я повдигнах малко, но тъй като не знаех какво да правя с нея и силите ми се изчерпаха, отпуснах я да падне. Наново плюх на ръцете си ядосан, готов да почна да ритам

всички бурета в лодката и го хванах пак. Но един кикот ме спря. Русио се приближи и каза:

— Не, другарче, така не! Първото нещо, което трябва да направиш, е да си свалиш дрехата, яката и връзката. Така ще имаш повече сили. Второто — тук не е необходимо да се трепеш от работа. Тия бурета тежат сто и пет кила всяко едно и ако речеш да ги хващаш и изправяш, след час ще капнеш от умора. Тук е нужно повече сръчност, отколкото сила и особено когато човек има малко сила. Гледай мене.

Той се приближи до едно буре, което лежеше хоризонтално на палубата, хвана двата му края и като натисна с тялото си надясно, докато с лявата ръка дърпаше към себе си, накара бурето да се обърне и мигновено, използвайки същото, му движение, той го бутна и го отърколи без никакво усилие.

— Видя ли? — каза ми той. — Дори не се задъхах. Направи го и ти.

Алехандро ни гледаше и се смееше. Свалих си сакото, яката и връзката и повторих, без да сгреша движенията, които току-що бяха ми показали.

— Браво, браво! — викна Русио дел Норте и стовари на рамото ми една ръка, която изглеждаше като рудан. За тоя лодкар ще има да се говори, когато умре…

Това ми даде неподозирани сили. Два часа по-късно аз ръководех маневрирането на лодката, като виках заповедите. Но при наближаване на обеда, когато моят ентусиазъм и старание бяха най-големи, Русио ме извика на носовата част и след като ме потупа по гърдите, в знак на приятелство и доверие, ми каза:

— Чуй, мойто момче! Първото нещо, което трябва да знае един лодкар, е да готви, а това също трябва да се учи. Направи огън в това котле. Тук има дърва и въглища, а тука кибрит. В тази дамаджанка има вода, а в тази торба са продуктите. Ето ти и тенджерата…

И като се смееше високо, той ми подаде една празна, отворена зехтинена кутия… Така аз бях присъединен към съсловието на хората на морето, деен член на профсъюза на трудещите се от промишлеността на света. Между Русио дел Норте, плещест и масивен, сякаш изваян от стомана, и Алехандро — строен и енергичен като предна мачта, аз с моите тесни рамене и слаби ръце бях само като мачтата на малка платноходка, току-що пусната на море.

— Дежурната моторница!

Изправен на палубата на носовата част, направил с ръка заслон над устата си, сякаш да попречи викът да не поеме посока, която той не желае, Русио дел Норте викаше.

— Ш-т! Откъде извади това гласче? — запитах аз през смях.

— Това е мъжки глас, другарю — отговори Русио, като се удари силно по гърдите, — а не глас на козел като твоя.

— Хващам се на бас кой ще вика по-силно!

— Давай, ако ти стиска!

Той наново разтвори огромната си уста и викът му се понесе над морето като медна топка по цинков покрив. Извиках след него, като вложих в това всичката моя сила и дъх. Но едва свършил, избухнах в смях: в сравнение с гласа на Русио дел Норте моят глас проехтя като гласа на някое дете, редом до този на баща му.

— Защо викаш толкова, животно? — запита наблизо един дрезгав, сълзлив глас.

Русио се разсмя:

— Чуй, Еухенио, тоя извади най-силен глас… Побързай ти, дяволски старец! Пазач на дяволите…

— Гледайте това момчище колко се е разбързал… Да не те чакат нещо милинките?

— Защо пък да не ме очакват? Мъж млад и никак не изглеждаш лошо — отвърна Русио, като се поклащаше по палубата.

Проснахме един насмолен плат върху товара и след като се обухме и прибрахме дрехите си, слязохме в миниатюрната лодчица на дежурния — хилав човечец, стар морски вълк из залива. Отправихме се към една гостилничка и там се нахранихме набързо и мълчаливо, надвити от умората и съня. Русио си отиде, а Алехандро и аз, с когото живеехме заедно, продължихме пътя си.

— Ако няма къде да спиш, ела при мене — беше ми казал капатасът. — Имам един широк креват, за двама души, почти по-голям от стаята. Купих го някога, когато ми беше хрумнало да имам жена и креватът ми устоя повече от жената… Безсмислени разходи, които понякога прави човек.

Алехандро живееше под наем в стая на върха на един хълм, от който се виждаше целият град и морето. Вечер, докато капатасът полузаспал се опитваше да чете някакви книги, които имаше на една

разкривена етажерка, аз се подавах на прозореца и оттам гледах града: широките булеварди, които отиваха към „Лас Делисиас“, улиците в центъра — тесни, струпани, които внезапно се разделяха на две, разсечени от лицевата страна на зданията; голямото, тъмно петно на малките улички, които се раждат на площад „Ечаурен“, тоя лабиринт от тесни улички по хълмовете, изпъстрени със светлини, които се жълтееха като обърнати наопаки напръстници и се разрастваха нощем долу върху черната земя. После морето, светлините на параходите, яркият отблясък на фара при „Пунта Анхелес“.

— Тази нощ много ми се спи — измърмори Алехандро.

— Аз също едва гледам…

— Да лягаме, че утре трябва да ставаме рано. Преди дванайсет трябва лодката да бъде опразнена.

Легнахме си мълчаливо, с бавни движения, сякаш се страхувахме да не прогоним съня.

Спахме на един дъх и призори вече бяхме на крака и си приготвяхме закуската. На пристана стигнахме, преди да е изгряло слънцето.

Този ден един влекач откара товарната ни лодка при вълнолома и там я завързахме с дебели въжета за късите, дебели железни стълбове. Подемният кран се раздвижи и на брега се подаде един човек, облечен в синьо.

— Готови ли сте, деца?

— Винаги готови, чипоносия!

Куката се спусна и закачихме първия товар, после втория, третия… Работехме, без да говорим, като неми, без да губим нито секунда, понякога пъшкахме поради голямото напрежение, но пъшкахме с яд, като бутахме буретата, търкаляхме ги, борехме се с тях и ги ругаехме. По лицето и тялото ни струяха ручейчета пот и мокреха потниците, пречеха на зрението, квасеха устата ни с една възсолена течност, която облизвахме несъзнателно с езика. Когато свършихме да товарим мрежата, ние се изтегляхме от центъра на шлепа и облегнати на парапета с разтворени ръце, дишахме с пълни гърди, отхвърлили назад лицата си, загледани в небето, където слънцето беше като паст на пещ, бълваща пламъци.

— Това е много добре, за да премахнем сгорещяването — възкликна Русио дел Норте, дишайки шумно.

Не му отговорих, а само го гледах. Облечен в брашнени чували, бос, Русио се опираше с гръб на парапета и издаваше напред огромния си гръден кош, чиито движения напомняха тези на вълните. По червения му широк, къс врат кръвта се гонеше като разтопена мед по калъпите в леярната, врат, който без умора поддържаше едрото му главище, обрасло с дебели, червеникави косми, глава твърда и здрава като железните стълбове, за които беше завързан шлепът. Лицето му поради отражението на косата изглеждаше бяло, но отблизо цветът му беше бакърен с мазен блясък на кожата. Космите на брадата му бяха твърди, устата голяма, деформирана, с подути устни и бели, квадратни, агресивни зъби. Цялото му лице наподобяваше чук от твърдо, бяло дърво, а смачканият му, широк нос беше като възел сред този чук. И целият беше изтъкан от мускули, които се простираха по цялото му тяло като корени на дърво. В него нямаше нищо меко, нежно, освен очите — малки, сини и влажни.

На обяд кранът вдигна последния товар. Откачихме лодката и като опрях греблото в стената, отдалечихме се от пристана. Щях да почна да греба, когато се появи влекачът. Тогава оставих лопатата, изпънах се по гръб на задната палуба и сложих едната си ръка пред лицето, за да запазя очите си от силната слънчева светлина. Лежах неподвижно, чувствувайки как лодката ни тичаше кротко след влекача. Алехандро стоеше прав на носовата част, а Русио, седнал на палубата, с лице, изпълнено с безброй капчици пот, удряше с голите си пети по грапавите ребра на голямата лодка.

— За днес нямаме друго какво да правим — каза Алехандро, след като стигнахме на пристана. — След като обядваме, ще отида до фирмата да видя какво ще й дадат за утре.

— Струва ми се, че ще ни пратят на въглищата. Днес пристига „Дон Карлос“ от Лота — отвърна Русио.

Той се прозя и след като се плесна по корема, каза:

— Мисля, че съм гладен. Ще обядваме ли?

Русио дел Норте не ядеше, а просто поглъщаше и унищожаваше. Лъжицата хвърчеше от чинията до устата и от устата до чинията без прекъсване, механично, като гребалката на багер. Когато свършваше със супата, оставяше лъжицата и като вземаше от чинията с пръсти парчето месо, той го гълташе наведнъж почти цялото. Ако имаше някое кокалче, той го хвърляше под масата.

— Това за келнерите, да не взимат заплата, без да вършат нищо…

Картофите режеше наполовина и като ги набождаше с върха на ножа, ги вмъкваше в устата си с квадратни зъби. Отпиваше глътка вино, избърсваше устните си с пръсти и като се задържаше за перваза на масата, се отпускаше назад. Аз се смеех. Този човек беше като някакъв котел.

— Готово! — казваше той на края.

Всеки път, когато свършваше една чиния, той се удряше по корема, сякаш проверяваше състоянието на стомаха си:

— Остава ми още една дупчица.

Най-сетне се насищаше и разтърсван от конвулсии, които го караха да подскача на стола си, той шумно се оригваше.

— Няма повече да ям! Няма да ям повече, та дори и да ме молят! — ръмжеше той.

След обеда седнахме на края на вълнолома. Ято чайки грачеха, прелитайки над останки храна, плаващи над водата. Една група работници заминаваше на север. Мъжете седяха на пода или върху багажа си и лицата им бяха сериозни, тъжни. Имаше и тъмни жени, слаби, мръсни, разчорлени, също тъжни, и деца, рахитични и нечисти, които се притискаха край родителите си и гледаха морето с тъжни очи. Мнозина вече се товареха в една голяма лодка и за да се качат, минаваха по една дъска, закрепена с единия си край на задната част на лодката, а с другия на плажа. Някои багажи паднаха във водата и ги извадиха добре измокрени. Падна и един мъж и излезе по посока на плажа, мокър до пояса, превърнат в парцал. Хората сякаш бяха като животни. Предприемачите гледаха с безразличие и направляваха качването от брега.

Внезапно, като стискаше юмруци, Русио дел Норте каза:

— Идва ми да скоча на плажа, да пипна някой от предприемачите за шията и да го оставя сред морето. Видя ли по какъв начин товарят хората? По-лошо от свини… Изглежда, че вината е на работниците, загдето се оставят така да бъдат третирани, но това не е вярно, защото ако откажат да се качат по този начин, ще ги зарежат на плажа. И какво ще правят? Почти всички са от юг и преди да умрат от глад, предпочитат каквото и да е друго нещо. А на север е по-лошо… В парахода, струпани като вързопи, ще спят по палубата, зле нахранени и

децата ще се разболеят… По дяволите! Да се махаме оттука, защото ми идва да убия някого.

Изскърца със зъби:

— Животни! Мене да ме карат така… С един юмрук ще им пръсна главата.

Беше възмутен и движейки се, продължи да мърмори и да се гневи. Плюеше сърдито, риташе срещаните кучета и блъскаше с юмрук по стените и стълбовете. Смутен от внезапния гняв на този човек, не се решавах нищо да му кажа, за да го успокоя. Изведнъж се спря:

— Аз си отивам оттука. До утре!

— Не си отивай, Русио, придружи ме до Синдиката.

— До Синдиката ли? За какво? Да ги слушам, като говорят глупости ли? Другарю оттук, другарю оттам и По-далеч от това не отиват. По-добре е да отида да спя.

И се отдалечи, като олюляваше огромното си тяло.

— Тоя Русио е животно. За него няма нищо друго освен насилието, насилие във всичко. Работи, яде и пие като животно. Член е на Синдиката, но не се мярка там освен когато има стачка: иска да убие тоя, да удуши другия и става така, че бързичко го арестуват. Почва с юмруци с първия, който го погледне накриво, и докато се усети, е в участъка… Въпреки това той е добър човек, прекрасен другар. Но такова животно!…

— Откъде е?

— От Икике: син е на моряк англичанин и на чилийка.

— И така се нарича: Русио дел Норте?

— Не. Нарича се Джон Мулхолянд. Но никога да не ти хрумне да го наречеш с неговото име — способен е да те хвърли в морето. Ненавижда баща си, който се наричаше като него и който го изостави, когато беше много малък.

— А майката?

— Умря от глад и мъка. Аз я познавах, също познавах и бащата — и аз съм от Икике. Тя беше много хубавичка, слаба, мургава. Той беше рус, едър. В Икике го наричаха Куката. Пияница, грубиян, побойник и нямаше мъж, който да издържи повече от един негов шамар… Дезертира от един английски военен параход, влюбен в майката на Русио, която по това време беше проститутка, и се ожени за

нея. Но един ден се качи на кораба и вече не го видяха. Майката умря, когато Русио беше на осем години. Той израсна на улицата, спеше, където намери, крадеше, просеше…

IV

В събота Русио дел Норте ми направи едно предложение. В началото не го разбрах ясно. Никой дотогава не беше ми правил такова предложение.

— Къде искаш да отидеш?

Като ме мушна в ребрата и ми се усмихна особено, лодкарят каза:

— Където има момичета, господинчо… Да не би пък да не ти харесват момичетата?

— Но какви момичета?

— Момичета, момче, момичета… За да се позабавляваме малко.

— Добре, да отидем — съгласих се аз. Идеята да се забавлявам не ме плашеше, макар че не знаех добре в какво се състоеше това забавление. Привечер се срещнахме на пристана. Рано следобед бяхме свършили с разтоварването на въглищата и след като слязохме на суша и получихме парите си за седмичната ни работа, ние се разделихме. Като ме видя да се появявам на пристана, Русио каза:

— Хубава работа, Еухенио, хубави момчета сме…

Той също се появи чист, избръснат, изящен. Един кафяв костюм с много гънки с мъка го покриваше, като калъф на някакъв прекалено голям вързоп — костюмът му беше къс и тесен, а копчетата и шевовете сякаш щяха да се пръснат, когато се движеше или жестикулираше. Беше обут в големи, цветни обувки, ризата му беше от сива фланела с връвчици на яката, които висяха като вратовръзка. Но на яката нямаше копче и откриваше кожата на гърдите му — червена и грапава.

— Нямаш ли там копче?

— Не се задържа. Когато се наведа или прозина и то отскача.

— Сложи друго.

— За да отскочи пак ли? Не си струва труда. Ще ядем ли?

Не се хранихме в обичайната гостилничка.

— Ако отидем толкова елегантни там, могат да ни откраднат и шапките.

Той имаше светла шапка, с черна панделка, която стоеше на главата му като гъба върху скала. Не я слагаше освен в празнични дни и съботните следобеди. Носеше я почти винаги в ръце и я слагаше само когато трябваше да действува, но я махаше веднага, след като свърши спорът.

Хранихме се спокойно и разговаряхме за работата, параходите и залива. Русио дел Норте изпи една бутилка вино. Тази вечер той не ядеше, както винаги, а спокойно, коректно, като кавалер, може би страхувайки се да не изцапа кафявия си костюм или светлата си шапка, която бе сложил внимателно на стол до себе си. След като се нахранихме, тръгнахме да се разходим край пристанището по тези тесни улички, които почват и свършват почти на същото място, спрени от хълмовете и от морето. По тях се движеха клатушкащи се хора, които неочаквано биваха поглъщани от кръчмите, или пък изхвърляни оттам. Вратите се отваряха внезапно като с ритници и заедно с хората оттам излизаше някакво топло и лепкаво изпарение като от ясли, разнасяха се акорди от пиано, които сякаш идваха изпод водата, и викове, кикотения и ругатни, които ехтяха и се отразяваха в стените на сградите.

Вървяхме без охота като без посока. Спряхме се при началото на една уличка на площада „Ечаурен“, която с нейното бедно осветление и дървета с тъмен листак приличаше на засенчена дупка, разделена от жълтеникавата лента на уличното осветление. Няколко мъже и две-три жени се скитаха между дърветата. Пейзажът ме постресна малко. Погледнах другаря си и го видях спокоен, много равнодушен, съвсем различен от мене, тъй като бях започнал да се чувствувам разтревожен. На няколко пъти бях готов да се сбогувам и да отида да спя, но желанието ми не беше достатъчно силно. Имаше друго по-силно желание: моето любопитство и страхът да не стана смешен или вдетинен. Освен това, винаги когато пожелая, бях свободен да си отида.

Моят приятел, като ме побутна с лакът, ме покани да го следвам и продължихме. Прекосихме улицата и навлязохме в мрака на площадчето. Отдалече освен онези хора, които се хлъзгаха между дърветата, бях предположил, че тъмното площадче е пусто, но колкото повече навлизахме в него, се появяваха хора, които се движеха из мрака като из блатна вода. Това бяха групи, които си говореха тихо,

жени, които сновяха нагоре и надолу, почуквайки нервно с токчетата си, сякаш искаха да привлекат вниманието на някого. Малко по-нататък из тъмнината изникна песен, една песен от много гласове, които се носеха на вълни из притихналата нощ:

Утре отивам на пристанището
да танцувам пристанищна куека…

Близо до нас минаха някакви мъже. Техните нехармониращи гласове се силеха да издигнат и поддържат във въздуха песента, която застрашаваше да падне като балон без газ — те я съживяваха с крясъци, с пляскания на ръце и насърчителни викове. Когато стигна до улицата, песента спря, разпръснала се от светлината. Една жена се откъсна от тъмнината, мина близо до мене и ме докосна. В мрака видях само нейния силует и блясъка на очите й, които сякаш изпълваха цялото й лице, увеличени от боите. Следваше я мирис на пудра и одеколон.

— Сомът почва да кълве…

Тази, макар и удачна шеговита фраза ми беше безразлична. Вървях пипнешком из този път, който не познавах, нито бях подозирал. Гледах на всички страни: напред, назад, към земята, към тъмните затворени къщи, със стрехи, които им придаваха изглед на хора, закрити с козирките на каскети, наблюдаващи живота, който кипеше там. Мислех, че отнякъде щеше да изникне нещо непредвидено и се стрясках и плашех, но не се случваше нищо. Внезапно изникна една улица, която лениво криволичеше по хълма и по която през интервали се виждаха светлини: червени, бели, сини, зелени, закачени високо над вратите. Те блестяха в нощта с бледа светлина и правеха впечатление, че улицата е осветена през някакво дебело стъкло, боядисано в червено, бяло, синьо и зелено.

— Коя е тази улица, Русио?

— Стръмната Клавер.

Това беше пазарът на пристанищната проституция, но пазар беден, обитаван от жени, облечени с платове, които увяхваха толкова бързо, колкото и те, и толкова евтини, колкото са самите те. Пазар, посещаван от пролетариите на море и земя — бавните хлебари,

шумните параходни работници, живите обущари, опушените работници от доковете, моряците от военноморския флот със сините си галанки и широки панталони; чуждестранни моряци: мълчаливи японци, апатични англичани, янки с лица като юмруци, бъбриви германци, избухливи испанци. Там бяха също и жените, облечени в хиляди цветове, седнали на праговете на къщите, очертавайки се като буйни цветя със силен аромат, цветя, израснали при нощните приливи и отливи на пристанището и поливани с кръвта на моряците на океана. Имаше мургави и руси жени, бели и бледи, стройни като тополи, дебелички и грациозни като кученца, чудовищни като жаби — повечето от тях се смееха и разговаряха, а някои бяха сериозни и важни като добросъвестни търговци. Улицата гъмжеше от мъже и жени и се носеха викове, подсвирквания, примамни изрази, чилийски ругатни, германски джафкания, японски шепот, предъвкания на янките.

Когато Русио дел Норте започна да се възкачва по улицата, за малко щях да го хвана подръка. Стори ми се, че навлизам в някакво разбунтувано море, където един начеващ моряк щеше да плава като изоставена на каприза на вълните моторница. Но срамът ме възпря и продължих, а през това време главата ми се изпълваше с подсвирквания и ми се виеше свят. Ходех несръчно, объркан от необичайните гласове, дръзките жестове, гледах всичко, без нищо да виждам, тъй като погледът ми прескачаше от едно място на друго, без да се спре на нищо. В гърлото ми потръпваше нещо, което не успявах да погълна и което се съпротивляваше да бъде изхвърлено. Засрамен от моята чувствителност, насилих се да се овладея, да преодолея това, да се държа като мъж, независимо от моята мъка. Разбрах, че трябва да се спра, да се успокоя, като сторя нужното усилие, и да овладея моите нерви. Но като се спрях, един моряк се блъсна силно в мене, в същото време, когато една жена, умислила, че се спирам за нея, започна да ме вика. Замаян от сблъсването и без да зная какво правя, аз се приближих:

— Какво казвате? — запитах със свенлив глас.

— Защо не влезеш, малкият?

— Къде?

— Тук, в моята къща, за да си поговорим малко.

— Но аз… съм с един приятел — смънках аз.

— Повикай също и твоя приятел.

Не знаех какво да отговоря на това и останах изправен пред жената като глупак.

— Влез…

И когато вече нямах никакво основание да откажа и щях да вляза, гласът на моя приятел ме извади като с кука от замайването:

— Какво има, Еухенио! Хайде!

Гласът ме успокои и за извинение казах на жената:

— Не виждаш ли? Вика ме моят другар…

— Върви си тогава — отвърна сухо тя.

Рязката промяна в тона й ме изненада. Помислих, че съм я обидил с моя отказ и се готвех да измърморя ново извинение, когато тя, след като вече не ми обръщаше внимание, повика друг мъж:

— Влез, малкия.

„Малкия“ беше един мъжага като шамандура и аз, след като бях се изпотил и бях почнал да изпитвам срам, се оттеглих, смеейки се нервно.

— Какво ти говореше оная? За какво се смееш?

— Не зная… Смея се, без да зная за какво… Тая жена ме повика и аз помислих, че ме вика, защото… Не, не зная. Помислих, че вика мене, защото аз й се… Но когато й отказах и тя сърдито ми каза да вървя… Помислих, че съм я обидил, но тя повика друг, както повика мене…

— А ти какво си помисли? Че ще те моли и ще плаче, за да влезеш?

— Не, но защо се разсърди?

— Не се е разсърдила. Виждайки, че ти не се интересуваш от нея, тя няма да ти каже: влез, хубаво момченце!… Такава е тая работа.

Стигнахме до края на пазара. Морето се успокояваше върху брега, но шумът на обратната вълна още блъскаше старите стени. Някои жени, отдалечени от центъра на водовъртежа, шъткаха тихичко по мъжете. Те напомняха онези бедни търговци, които заемат периферията на пазарите, и предлагат стоката си с по-малко шум и повече любезност от другите.

— Чуй, Русио, къде отиваме?

— Да се забавляваме.

— Тука ли?

— Тука не! Ти мислиш ли, че тези хора се забавляват? Аз обичам да се забавлявам, да танцувам, да пея и да пия шумно, по чилийски…

Напуснахме „Стръмната Клавер“ и навлязохме в някаква уличка, която сякаш беше; се изгубила из хълма с много завои, спускания и изкачвания, като че търсеше сама себе си. Там също имаше жени и мъже и от вътрешността на къщите излизаше гълчава като от много хора, гълчава, която не можеше да се разбере дали е от веселие или от мъка.

— Тук…

Отново почувствувах виене на свят и неловкост. Беше една бедна къща, потънала от годините под нивото на тротоара. Отвън не се чуваше никакъв шум. Но когато Русио дел Норте, следван от мене като сянка, слезе по стълбата, разтвори стъклената врата с бели и червени стъкла и след като пристъпи няколко крачки по коридора и се спря пред една осветена стая, пет вика го поздравиха и пет жени изтичаха към него:

— Русио! Това е Русио!

Прегръщаха го, целуваха го и го дърпаха на различни страни, а той не се съпротивяваше, разтворил уста в добряшка усмивка, щастлив, че неговото идване предизвика толкова радост. Но се отегчи:

— Добре, стига вече, дяволски жени!…

Измъкна се от тях и отиде да поздрави една старица, седнала до пианото, старица, която беше като човешко отражение на фасадата на къщата — годините бяха я направили да хлътне и тя.

— Как сте, тъщо?

Старата повдигна очи, които склерозата сякаш беше напълнила с трохички, изтегли измежду ешарпа си една ръка, наподобяваща малка костенурка, сложи я в червените ръце на Русио и с глас, който не й се подчиняваше, му каза:

— Как са работите, куха тръстико? Какво търсиш насам?

Аз останах при вратата с шапка в ръка, усмихнат като срамежлив гост. После бях представен на стопанката на това заведение за развлечение така:

— Представям ви този младеж, мой приятел. Тази госпожа е доня Исабел Аумада де Рикелме, моя тъща и на всеки, който пожелае да му бъде такава…

Изпълнил тази формалност, Русио дел Норте, без да може да задържа повече своето желание за веселие и буйства, хвърли във въздуха шапката си, разтвори ръце и викна:

— Ей, че ми се искаше да танцувам и да пия!

Пет минути след това салонът за танци беше като камбана, в която гласът на лодкаря прелиташе от стена на стена, от огледало на огледало, от ъгъл на ъгъл, като някакъв неуморен камбанен език винаги със същия висок тон. Само понякога биваше придружен от кикотенията на жените, с гами от пианото и прибързаното, неритмично барабанене на жената. Когато спираше акомпаниментът, гласът продължаваше сам и той говореше, пееше, смееше се. Русио дел Норте преследваше жените, грабваше ги в обятията си и ги събаряше върху креслата. Те се смееха високо, възбудени от силата и разгорещеността на този човек, който изпълваше всичко, който владееше всичко с широките си плещи и още по-широкия си глас.

Седнал до старата жена, с шапката на колената, като при някое кратко посещение, аз присъствувах на шумотевицата, вдигана от моя приятел, който, отдаден на нея, беше ме забравил. Но внезапно се изтърси до мене като аеролит:

— Слушай, момченце!… Забавлявай се, танцувай, пий, пей…

Той беше червен, потен, възбуден и ме прегърна.

— Към това дете трябва да се отнасяте много добре, защото е мой приятел… Дайте му да пие каквото поиска — аз плащам. А когато ми се свършат парите… той има повече.

Избухнаха смехове, пианото, спряло за момент, отново засвири, отекна барабаненето, повиши своя дрезгав глас и певицата и Русио дел Норте ме изостави и се върна в своя водовъртеж.

— Не знае ли да танцува младият човек? — запита ме старицата със своя троснат глас.

— Не, госпожо, не зная.

— Научете се.

— Да, после…

И там си останах, забравен, с вид на апатичен зрител. Жените, привлечени от центъра, образуван около Русио, дори и не поглеждаха към младежа, който нито се смееше, нито говореше, с разсеян поглед, който сякаш искаше разрешение дори и за да диша. Три жени обграждаха Русио дел Норте, но изглежда, че те не му бяха

достатъчни. С две от тях танцуваше едновременно, докато третата крещеше до прегракване безкрайни двустишия и подвиквания, за да оживява танците. Лодкарят, комуто шумът се струваше малко, се спираше, пееше, както би могъл да пее бик, и пляскаше ръце, които ехтяха като плясък на две плочи. Жената чукаше в такт с обувките си и кръжеше около него. После Русио дел Норте изоставяше пеенето и обзет от внезапна лудост, удряше с токове по пода, загледан в краката си, като че имаше намерение да направи дупка. Такъв беше неговият устрем, че продължаваше да блъска в такт с обувките си дори и след като спряха пианото и песента, докато не бе задържан от жените. Тогава се огледа наоколо си и изненадан каза:

— Ба! Значи, много силен е конят, а…

От устата му излизаше истински вой, вой на зажадняло животно. Двама мъже, които Русио прегръщаше и нарече приятели и другари, но които той сигурно не познаваше, увеличиха шумотевицата. Веселието се повиши до прегряване и застрашаваше да вземе размери на безредие.

Междувременно аз се отегчавах — онова се повтаряше с малко варианти. Прозях се един, два пъти, чувствувах очите си натежали и гледах хората, огледалата, канапетата, тавана. Какво правех тук? Изпих наведнъж бутилка бира, изпих и втора, но нищо не ставаше с мене, нито около мене — чувствувах се като закотвен. Как да си отида и да оставя приятеля си? Накрай опрях глава на стената и затворих очи, като че спя…

— Добър вечер…

До мене седеше една мургава жена, облечена в бяло, жена, която не видях преди в салона и която не усетих да влиза, нито като дойде до мене.

— Добър вечер — отговорих аз, оглеждайки я с любопитство, изненадан от необичайния за там поздрав, място, където хората се поздравяваха с викове и дърпания.

— Спи ли ви се?

— Не…

— Защо не танцувате?

— Не зная да танцувам…

— Искате ли да ви сервирам нещо?

— Добре.

Тя донесе две чаши и бутилка бира и пихме. Докато пиехме, се гледахме. Тя отиде да остави на една маса чашите и бутилката и отново седна до мене. Тогава я изгледах настойчиво и тя издържа усмихната погледа ми. Не беше нито грозна, нито красива, но симпатична, с правилен нос и нормални, месести устни, без накити, с леко повдигната брадичка. Тялото й беше закръглено и изящно. Усмихваше ми се и в нейната усмивка не виждах друго освен една непреднамерена усмивка, една приятелска усмивка; големите й тъмни очи се усмихваха заедно с устата. Когато свърших да я проучвам, започна да ме проучва тя: тоя младеж не е нито грозен, нито красавец, сериозен, висок, слаб, с мургава почти бакърена кожа, очи черни с дълги мигли, уста обикновена; челото му е високо и косите черни, нос правилен. Много е млад и мъжът вече се ражда в него.

— Сам ли сте тука?

— Не, дойдох с един приятел.

— С кого?

— С Русио.

— Вие негов приятел ли сте?

— Да, работим заедно… А вие къде бяхте?

— Бях полегнала, болеше ме главата.

Разговаряхме, като се гледахме отстрани. Аз извърнах лице и отново я загледах настойчиво, но тя издържа усмихната погледа ми. Почувствувах, че нещо ставаше в гърлото ми и направих усилие, като че преглъщах суха плюнка. Премина. Продължихме да разговаряме с кратки изрази, с въпроси и отговори и малко по малко се отпусках, а тя ме насърчаваше с усмивки. Изглежда, имаше дарба да вдъхва доверие и нейните сдържани движения, без грубостта на другите жени, притежаваха известна деликатност, която привличаше; нейният глас беше мек, без глезене, открит. Не изглеждаше да има някакви други намерения, освен да разговаря и отказа на един от мъжете, който поиска да танцува с нея, като го уверяваше, че не умее.

Докато разговарях, си спомних, че тази жена живееше при подобни условия като ония, които преди това бях видял на улицата. Заедно с припомнянето на това, изненада ме откритието, че между онези жени и тази имаше много голяма разлика: онези ме плашеха, а тази не. Защо? Да не е поради нейното поведение, което бе различно от това на другите? Да не би пък да се представяше пред мене не такава,

каквато е, а каквато искаше да бъде? Тази вероятност ме обърка. Какво искаше да бъде тя и какво можеше да стане? Нещо като много мека топлина или съвсем лек студ започна да пълзи по кожата ми. Много пъти бях виждал жени, които ми харесваха и които пожелавах, макар и да не знаех защо ги пожелавам. Но те бяха жени, с които беше нужно да се сближавам, да разговарям, да ги карам да се влюбват — неща, за които дотогава бях неспособен и които ми се струваше, че надвишават моите сили, тъй като моята свенливост се издигаше високо между тях и мене. И ето сега, без да съм сторил нищо за това, една жена, която почваше да ми харесва, която вече ми харесваше, както ми харесваха онези, до които не се приближих, нито заговорих, сега седи до мене. Тази беше проститутка, но в този момент не виждах добре разликата, която съществува между една почтена жена и друга, която не е. Израсъл в строга, почти сурова домашна обстановка, от която излязох насилствено прогонен с натиск, на който моят духовен ръст не можеше да устои, без никаква близост с жена освен със сестра ми и майка ми, без никакви външни контакти, за да мога да сравнявам, до тази нощ за мене думата „проститутка“ беше имала само някакво абстрактно значение. Първото конкретно значение ми дадоха жените, които викаха като улични търговци от вратите на публичните домове по „Стръмната Клавер“. Те бяха проститутки. Тази също беше, но въпреки това не я чувствувах като такава… И как да я почувствувам, като нейните жестове, поведението й, думите й не предизвикваха в мене чувството, което бяха предизвикали другите?

В мене настъпи остър спор, борба между желанието и страха, между любопитството и невежеството ми. Но новото започваше да надделява и колкото повече надделяваше, толкова повече растеше и усещането за хлад и за топлина едновременно с моите разсъждения и мисли.

В салона избухна врява. Русио дел Норте беше съблякъл дрехата си, застанал прав в средата на салона, едва сдържайки смеха си, на главата му изсипаха съдържанието на една бутилка бира. Течността се стичаше по бузите, шията му и изчезна под ризата му, която се изпълни с големи черни петна. Мъжете се задавяха от смях, тръшкаха се по креслата, а разрошените жени хълцаха и викаха като истерични. Лудостта стигаше до връхната си точка.

— Ах! — изръмжа Русио. — Но сега е мой ред.

Той взе пълна чаша вино и като хвана една от жените, която най-много се смееше и викаше, висока, дебела и червендалеста, изсипа виното в деколтето й. Жената извика и се преви: течността се спусна между гърдите й, по корема и стигна до чорапите й. Тя реагира като се нахвърли бурно и почна да удря Русио и да го щипе. Той се смееше доволно под този град от удари, които сякаш го гъделичкаха. Но жената, може би от това, че беше пияна, или защото нейните удари не причиняваха и най-лека болка на лодкаря, нададе остър писък, падна на земята и почна да вика:

— Рикардо! Рикардо!

Побледняла изведнъж, тя трепереше като от студ и скърцаше със зъби. В салона настъпи смут. Мъжете стояха неподвижно, а изплашените жени изтичаха при падналата с писъци. След моментното вцепеняване мъжете също се приближиха и обградиха жената, която стенеше, а от очите през затворените клепачи се стичаха едри сълзи.

— Това е нервна криза…

— Дръпни средния й пръст — това е много добро.

— Една насапунена кърпа и одеколон.

— Една глътка пикоч от куче-ерген — каза един мъж, шегувайки се.

Той получи един юмрук по главата и за малко не падна върху жената. Русио я вдигна на ръце и я понесе към вътрешността на къщата. След него тръгнаха жените, след тях мъжете и всички спореха кой е най-добрият начин за спиране на нервните кризи. Старицата, дребничка и слаба като свещица, тръгна, треперейки след тях, като си шепнеше, сякаш се молеше:

— Това момиче, господи, бедничката…

— Какво й стана? — запитах аз.

— Няма нищо — отговори ми Йоланда. — Всяка събота има такава криза, но й минава много скоро.

— А защо всяка събота?

— Кой знае… Може би защото пие много, или пък защото…

Замълчахме. Отвътре се чуваше шум. Мъжете, използвайки тъмнината в коридора, закачаха жените и те отвръщаха с шамари. Точно когато останах сам с Йоланда, моите предишни намерения се охладиха и макар да си давах сметка, че това беше само страхливост, почти глупост, не можех да я преодолея. Така стояхме известно време:

аз, изпълнен със срам и раздразнителност, без да говоря, без да помръдна, без да я погледна; а тя, схванала, че може би съм срамежлив и още много дете, също мълчеше. Но тъй като мълчанието бе почнало да става неудобно, тя ме хвана за ръка и може би с желание да ме извади от това положение, запита:

— Чувайте, сърдит ли сте ми?

Гласът беше примирителен и нежен. Аз бях подпрял лакти на колената си, закрил лице с длани, гласът й ме накара да извърна лицето си към нея:

— Защо да съм ви сърдит, като нищо не сте ми сторила? Сърдит съм на себе си.

— Защо?

— Защото съм глупак…

Тя разбра какво ставаше с това момче и като се приближи още, запита ме с нисък глас:

— Я ми разкажете: защо сте сърдит на себе си? Защо сте глупак?

Гореща, изтощаваща пот като при треска бе полазила по ръцете, лицето, по цялото ми тяло. Какво да й кажа и как да й го кажа? Моето желание имаше съвсем мъгляво очертание и това ми пречеше да го конкретизирам с думи. Никой не беше ме научил нищо за такива случаи. Вярно е, че нямаше нужда нищо да й се казва, но аз също не знаех и това. За мене всички жени бяха еднакви, внушаваха ми същата плахост и само се различаваха в това, че едни ми харесваха повече от другите.

Най-после с разтреперан глас, който ми се струваше да е на друг човек, почти против волята ми, ужасно смутен, като че щях да кажа нещо много срамно, много интимно, отговорих:

— Защото вие ми харесвате много и аз…

Гласът на Русио ме стресна:

— Гледайте какво момченце! Довеждам го тука на гости и докато се поразсея, той ми открадва малката… Чувай, тъщо, не беше ли ми казала, че Йоланда е за мене? Значи, така е… а аз похарчих тука всичките си грошове и сега ще трябва да си отида без стотинка и без момиченце!

Но шегите му вече не ме караха да се засрамвам. Старицата, докато се отправяше към своя стол до пианото, му отговори:

— Ами, нямаш ли там и други четири годеници?

— Годеници? Наричаш годеници тия рибожаби?

Избухнаха смехове и веселието се поднови, но вече не така бурно. Забелязваше се, че Русио беше уморен, може би преситена беше жаждата му за всичко, започна бавно да се укротява и да гасне като жарава. Лицето му се помрачи. Постоя малко време седнал, без да говори, без да се смее, сериозен, сякаш мислеше за нещо много важно. Занемя и салонът. Мъжете си отидоха, а жените, с лица зачервени от напитките и веселието, си вееха с ръце. Настана пълна тишина; старицата дремеше.

Русио стана:

— Хайде, Еухенио! Или ще останеш?

Усетих, че Йоланда стискаше едната ми ръка:

— Ще се върна… Добре, Русио, да вървим…

Лодкарят изгледа всички, които бяха там, сякаш изненадан, че ги вижда. Изглеждаше, като да се пробужда от неспокоен сън и по лицето му беше изписана изненада. Накани се да каже нещо, но само измърмори неразбираемо и на края се запъти към вратата.

— Не се бави — каза тихо тя.

— Чуй, Еухенио, ако искаш, остани — каза ми Русио вече на улицата.

— Не, ще те придружа…

— Живея много наблизо.

Беше пиян, но когато се опитах да го хвана подръка, той ме отблъсна. Започна да върви по средата на улицата, навел глава, с ръце в джобовете, с шапка, кривната към едното ухо, готова да падне всеки момент и той я оправяше с удари.

— Тая шапчица си мисли, че съм пиян и иска да падне, но на мене тия… Хм! С мене не са се смели жените, та ще ми се смее една шапка! Способен съм да я изям и да…!

„Стръмната Клавер“ беше почти пуста и бързо я прекосихме. Русио правеше добри крачки, изпънат като стълб. Само през известно разстояние той малко се олюляваше, сякаш някаква невидима вълна го разклащаше и тогава мърмореше и проклинаше, но като възстановеше равновесието си, онемяваше. Русио не живееше много нависоко из хълма и едва изминали двеста метра, той спря пред една широка врата:

— Остави ме тука… До утре, момко!

Прегърна ме нежно, плесна пак шапката, която при прегръдката се изкриви повече и като зави, сякаш бе лодка, натоварена с вино и бира, той потъна в мрака на общежитието. Чух го да мърмори сърдито, някаква тенекиена кутия се изтърколи по настилката на двора, която събуди едно куче и то излая. После нищо.

Поех силно въздух и започнах да се спускам. Нощта беше звездна и сякаш бе заспала над пристанището. Откъм морето се изкачваше прохладен вятър. Чувствувах се лек, пъргав, без никаква боязън, без никакви грижи. Преминах пред площада „Ечаурен“. Един баничар викна:

— Хубави банички!

Не усещах глад. Изкачих „Стръмната Клавер“ и завих по уличката. Тук започна да тупти силно сърцето ми; не се спрях и стигнах до малката, бедна къщичка. Една част от вратата беше притворена — зад нея беше Йоланда.

V

През деня животът сякаш спираше в тази къща. Нейните обитатели, като завладени от някаква химера, говореха приглушено, с апатия. Старицата, която лежеше в кревата целия ден, ставаше едва привечер. Жените, станали на обед, след като почистеха и подредяха къщата, се събираха в една от стаите, където си приказваха или мълчаха, шиеха или почиваха, излегнали се на стари кресла в червен плюш. Там прекарваха целия следобед. Разговорите им се въртяха винаги около едни и същи теми. Не знаеха и не се интересуваха от живота, който кипеше оттатък стъклената врата, като че съдбите им имаха като крайни граници стените на техните стаи. Дните се раждаха в морето, издуваха се върху хълмовете и изчезваха зад тях, без да се доловят крачките им във вътрешността на къщата. Като че не я виждаха — толкова малка и толкова смирена беше тя.

Когато падаше здрачът, жените почваха да се вчесват и обличат и това правеха механично и лошо като някой, който знае, че върши нещо безполезно, но се налага да го стори. Нужно беше да се припечелва хлябът ден след ден и мисълта за него ги въодушевяваше и ги обезкуражаваше. Посещавах ги почти всеки следобед и им носех бисквити и сладки. Чаят пиехме в стаята на старицата, която ме наричаше „сине“ и ме потупваше гальовно по бузите, считайки ме може би като индивид от техния сорт. Разговаряха жените, аз най-често мълчах или, по-точно казано, мислех или мечтаех. Не си спомням добре какво правех. През тези дни моят живот се люшкаше между радостта и отчаянието. Любов ли беше това? Така ли се обичаше? Такава ли беше всяка любов? Как можеше така да се живее и така да се обича? Когато аз не бях в къщата, какво правеше тя? А вечерите, когато не отивах, какво ставаше там? Знаех каква беше тя и каква беше онази къща и на нищо не можех да попреча, освен да стоя там, а не можех да бъда винаги… Това ме измъчваше, изгаряше кръвта ми. Да се показвам равнодушен беше недостойно; да съм равнодушен, значеше да призная, че не я обичам, а аз я обичах. Обичах ли я? Мислех, казвах

си, че я обичам, тъй като постоянно спомнях нейните думи, жестове, нейните усмивки и ласки. Като всеки мъж със силно разгорещени страсти, мислех, че тази първа обич в моя живот ще бъде и единствена. Понякога се събуждах и изпитвах гняв против себе си, гняв против нея, против публичния дом, но се примирявах. Бях глупав… Каква вина имаше Йоланда, че аз я обичах? Защо не престанех да я обичам и да я изоставя?

Русио бях направил мой изповедник. Алехандро, независимо от неговата усмивка и добрината му, ме смущаваше. Той сякаш винаги беше под властта на своята натрапчива идея — синдиката. За капатаса на търговската фирма „В и компания“ не съществуваше друго освен синдиката, социалната борба, освобождението на работниците, експроприиране на частната собственост и нейното разпределение. Всичко друго му беше безразлично, дори и самите жени. Неговата страст към обществените проблеми изключваше всяка друга страст. Аз си давах сметка за това и тъкмо поради това обичах и ценях Алехандро и не се осмелявах да му говоря за моето увлечение. Така дори против моето желание Русио дел Норте, безгрижен дух, възприемащ всичко без предпочитание към нищо, бе човекът, с когото споделях своите мисли, съмненията си. Всеки момент имах какво да му кажа. Лодкарят ме слушаше търпеливо, с почти бащинско разположение и се усмихваше на моята наивност и глупост, учуден, че някой може да мисли за такива неща и да се заема с тях до подобна крайност. Никога не ми даде и най-малък съвет, тъй като освен че аз не му исках това и сам той не би знаял какво да ми каже. В любовта Русио имаше само най-елементарен опит, тъй като за него любовта никога не е имала сантиментални усложнения. Въпреки това, когато му изповядах моето намерение да извадя Йоланда от оная къща, за да живее с мене, той изръмжа сърдито:

— Но, Еухенио, ти луд ли си?

— Защо? — запитах аз изплашено.

— Откъде, по дяволите, измисляш толкова неща и докога ще мислиш за това? Струва ми се, че почваш да изглупяваш… Защо искаш да вземеш от там Йоланда?

— За да живее с мене…

— Но, човече, не говори глупости, за бога! Човек отвежда в къщата си една жена, когато не може да стори друго нещо. Но с тебе не

стои така работата. Да не би да мислиш да се жениш за нея?

Не успях да отговоря ясно.

— И ако не искаш и не мислиш да стане твоя жена, тогава за какво ти е? За любовница? Тя вече е, без да има нужда да живееш с нея.

— Но аз страдам, като си помисля.

— Това, което мислиш сега, трябваше да го знаеш още в началото. Човек страда, когато нещата стават или ще станат, но когато винаги са ставали, или пък са станали преди време… Освен това помисли за кого се отнася и не ставай дете.

— Аз я обичам.

— Каква ти обич, човече! Увлечен си, харесва ти и ще я забравиш веднага след като срещнеш друга. Това става с всички мъже при първата жена…

Така продължи, докато един ден осъмна, пуснал котва в залива, сякаш беше го докарала нощта, един голям, бял параход с два червени комина.

— Какъв е този параход, Алехандро?

— Това е „Лимари“, пътува до Панама.

Безброй лодки, големи и малки, бяха заобиколили парахода, без да се приближават до него. Очакваха заповедта да се спусне стълбата, за да се нахвърлят на него като насекоми на умряло животно. Тази сутрин небето беше облачно и придаваше на морето отражение на течен цинк. Разнесе се гърмящият рев на сирената и лодките потеглиха към парахода. За една минута параходът беше заобиколен от лодките и стълбата почерня от мъже, които викаха като разпрани и действуваха като несвестни. Те се качваха на палубата, обикаляха припряно коридорите, завираха носове из кабините, като изглеждаха всеки с вид, сякаш искаха да го откарат на суша дори и насила:

— Господарю на сушата! Лодка, господине! Тук, кавалери, тука! Номер 23, госпожице, казвам се Хуан Гомес, ето ви плацкартата! Отдръпни лодката и си затвори човката, глупак! Неговата мамка.

Аз минавах с моторницата близо до парахода и се смеех на надпреварата и споровете на лодкарите. Те се заплашваха помежду си с греблата и си отправяха най-ужасни оскърбления, без да чуват с какво им отвръщаха, тъй като в този момент интересите им бяха над достойнството.

— Приличат на мишки…

— Мишки ли? Така си е… В състояние са да откраднат котвата и отгоре да искат да им се плати за превоза…

Сутринта бях станал с добро настроение и зрелището на нападнатия параход ме забавляваше, без да зная, че неговите пещи ми носеха едно решително за моя живот събитие. Този следобед, като влязох в стаята на Йоланда, не я намерих сама — при нея беше някакъв млад мъж, мургав, със сплескано и кръгло лице като медна монета. Един мъж, който, като ме видя да влизам, не стори никакво движение да стане или да си отиде, сякаш имаше толкова право да бъде там, колкото и аз. Седнала на кревата, Йоланда го слушаше внимателно. Той стоеше в креслото пред нея, изгледа ме студено, без любопитство и веднага продължи разговора си. Изненадан, аз поздравих несръчно и останах прав при вратата с шапка в ръка. Йоланда ме покани да седна на кревата до нея, но аз отказах, а мъжът, след като ми отправи нов поглед, сега с повече внимание, отново продължи речта си. Кожата на лицето му беше много бляскава, особено на скулите, а зъбите му — много бели. Беше моряк от екипажа на „Лимари“. Косите му бяха грижливо вчесани… Говореше за пътуването, разказваше малки случки от живота в парахода, за престоя си в топлите тропически пристанища, за скитанията си из крайните квартали и любовните си авантюри, които на мен ми се струваха глупави. От този човек се излъчваше самодоволство и самоувереност, които наранявах като обида. Когато се измори да говори, извади от джоба си едно пакетче и каза:

— Донесох ти подарък, Йоланда…

А аз, докато през цялото това време бях се мъчил да отгадая какво правеше там този човек и какви връзки имаше с Йоланда, като чух последната фраза, помислих, че съм разбрал всичко и викнах:

— Сбогом!

Мъжът ме погледна учудено, а тя стана:

— Отиваш ли си?

— Да! — измърморих аз между зъби.

И излязох. Но тя ме настигна на дворчето и ме хвана за ръка:

— Чуй ме…

— Остави ме — казах сурово аз.

— Но какво става с тебе?

— Остави ме, моля те! — викнах извън себе си аз, почувствувал желание да я ударя. Дръпнах се и излязох на улицата. Кръвта ми кипеше…

— Ще я убия! — казах си внезапно аз.

— В името на майка ми!… Не зная… но… вече не съм дете и тази жена, и този мъж… Никой няма да ми се смее, та дори и да ме убият. Какво ме интересува животът, щом съм мъж, и то истински мъж, и не искам да зная за нищо, нито за моята майка… Този мъж и тази жена какво правят: „Лимари“ тук, „Лимари“ там… Ще видим това.

Оплитах се в думите и в мислите си като сред разлютени кучета и от това също се гневях. Внезапно ме нападаха хрумвания, обгръщаха ме като пламъци и чувствувах желание да викам, докато разкъсам гърлото си, и да блъскам главата си в камъните на ъглите. Не виждах къщите, нито хората, нито небето, нито морето и само навикът ме водеше из улиците като слепец. Така стигнах до вълнолома и много се изненадах, когато се намерих пред морето. Струваше ми се, че макар и да ходех, не се движех, нито пък отивах нанякъде. Бих искал да продължа, отдаден на моя ад, докато умра от изтощение. Но там беше Русио, хванах го под ръка, измъкнах го от групата, в която приказваше и се смееше, и веднага му казах:

— В стаята на Йоланда намерих един мъж, не се смей, животно! Зная, че за тебе всичко, което казвам и мисля, е глупости, но това не ме интересува — трябва някому да го кажа, иначе ще се пръсна. В стаята на Йоланда намерих един мъж и не зная кой е, нито пък искам да го зная. Мисля, че е моряк от „Лимари“… Носи й подаръци. Защо й носи подаръци? Не зная, но трябва да го зная…

— Защо не запита него?

— Толкова се разгневих, че не знаех какво да сторя… Аз зная, че не мога да я ревнувам, защото… Но ако не мога да я ревнувам от кой и да е мъж, ревнувам я от любовници и този човек…

— Добре. А каква вина имам аз?

Русио се шегуваше, като искаше да ме разсее, но аз застанах пред него, загледах го остро, със стиснати зъби и устни, като човек, очакващ удар. Хванах го под ръка и като издигнах дясната си ръка, като че щях да го ударя, запитах:

— Приятел ли си ми или не?

— Приятел съм ти.

— Тогава, ако си ми приятел и си мъж, не се подигравай. Или върви си, остави ме сам.

Русио ме гледаше озадачен. Аз вече не бях младото, което една сутрин той видя на борда на влекача и на когото лодкарите се смееха, като го видеха увиснал като котка на чувалите въглища или натоварените мрежи. Бях загубил онзи си вид: сега бях строен, с рамена, издути от мускули, с изправени гърди и равен гръб. Той ме прегърна:

— Не се сърди, момче, и ми кажи какво искаш… Трябва някой да се бие ли?

— Не зная. Само искам тази вечер да ме придружиш до къщата на йоланда и нищо повече.

Останахме прави на края на вълнолома. След малка настъпи нощта и спусна котвата си в центъра на залива. Морето се изпълни със светлини и отражения, с петна и сенки. Беше часът, когато параходите тръгват, бягайки от нощта, за да отидат да търсят зората и светлината по-надалече из морето, при височините на Кокимбо. Часът, когато потеглят в своите лодки и моторници мръсните рибари от Калета Хайме и от Мембрильо, които се връщат призори мокри до костите и с мрежи, препълнени с риба. Един влак заминаваше на юг и неговото метално сърце пухтеше усилено, като че се сбогуваше с морето. Стоях мълчаливо: гневът ми беше намалял, откакто взех решение да изясня въпроса, Русио, седнал на стената, пееше нисичко любимата са песенчица:

Тръгнах от Куба,
по посока на Мексико,
в един параход за Ню Йорк…
Тум-би-ри-тумби-тумби-тор!

Той имитираше свирене на китара. Работниците, минавайки край нас, ни поздравяваха, аз отговарях нещо, което не се разбираше, а Русио пееше:

След като една година не видях земя,
защото ми попречи войната,
съгледах пристанището, където се намираше
онази, която обожаваше моето сърце…
Тум-би-ри-тумби-тумби-тон!

— Хайде да ядеме!

— Тум-би-ри-тумби-тумби-тер!

— Ще я спреш ли най-сетне!

— Защо да я прекъсна, като ми харесва? Весело ми е и пея… Или си мислиш, че ме е страх от някоя и друга плесница? Ако аз събера всички юмручни удари, които съм нанесъл и получил през живота си, бих могъл да напълня една голяма лодка и даже биха ми останали да я закотвя…

Той продължи да се шегува по време на храненето и яде с всекидневния си апетит. Аз едва хапнах — гърлото ми беше като затворено, мускулите на лицето твърди и това ми пречеше да дъвча. Русио между шега и шега, между хапка и хапка ме поглеждаше със сините си очички.

— Да, да!… — въздъхна той. — Изглежда невероятно, но е така…

— За какво става дума?

— Нещата са такива. Мъжете не могат да живеят спокойно и винаги си търсят усложнения: едни залитат по едно, други по друго — хазарта, виното, жените, Синдиката…

— А ти по какво залиташ?

— Аз залитам по всичко и то внезапно, както бесът по кучетата, но отдалече и накратко. Защото аз не затъвам като другите, както ти — едва стигнал до първото заливче и искаш да се обвържеш чак до носа… Какъв моряк си ми ти! Ха, ха, ха! То е само за смях и…

— Мълчи и хайде!

— Да, да отиваме.

Русио беше облечен, както и аз, в работни дрехи, с много износен панталон с неопределен цвят. Потникът му, измърсен от прахта и потенето, лепнеше по тялото чу и очертаваше при движение

мускулите му. Беше обут в гуменки и без чорапи. Стигнахме до къщата на Йоланда и при влизане Русио застана пред мене и ми каза:

— Слушай, Еухенио…

Аз го отстраних леко:

— Остави ме.

Русио вдигна рамена и сви юмруците си. Вътре се чуваше песен. Слязохме по стълбите, отворихме стъклената врата и влязохме в салона. Там имаше трима мъже, които танцуваха и между тях беше и морякът. Като ме видяха, жените спряха да танцуват, занемя пианото и замълча певицата. Йоланда се спусна към мене:

— Еухенио…

Изгледах я, сякаш не я познавах — аз не търсех нея. Моите очи търсеха и виждаха само моряка. Той стоеше прав в центъра на салона — строен, мускулест, може би огняр, с блеснали скули и малки, маймунски очички, святкащи под много черните му вежди. Спрях се пред него и като опрях показалеца си на гърдите му, казах:

— Има една работа, която трябва да уредим между двамата…

Гласът ми, без никакви потрепвания, отекна ясно в притихналия салон. Никой не се опита да говори или да се намеси, нито дори Йоланда, която сигурно беше слисана от изумление и от страх. Русио беше останал пред вратата и неговото тяло с кръстосани на гърдите ръце и разтворени крака заемаше почти целия отвор. Оттам не можеше да се излезе освен с цената на един сериозен юмручен удар. Но морякът, изненадан в началото, се опомни и като видя, че сбиването е неизбежно, не се опита да иска или да дава каквито и да е обяснения. Въпреки неговото нахално самодоволство, той беше решителен човек, дори храбър и разбра, че е нужно да се бием възможно по-скоро. Така той отстъпи назад малко и като ме гледаше остро, каза:

— Е, какво пък…

Получих първия удар в устата — една струйка кръв бързо потече към потника. Пристъпих доволен и разярен и морякът, засегнат от солиден удар в сърцето, падна върху една маса, пълна с бирени бутилки и големи чаши вино.

На улицата се разнесе силен женски писък. В същото време една чаша се разби в едно огледало и аз бързо се изправих, протегнах ръката си като прашка и морякът от „Лимари“, ранен в едната вежда от удар с бутилка, заслепен от кръвоизлив, седна на едно кресло с ръка на

челото, сякаш се канеше да си помисли. Почаках го малко, предизвиквайки го да стане и да поднови борбата, но на човека му беше достатъчно каквото бе получил. Никой не се помръдна, нито дори Русио, който ме гледаше с отворена уста.

— Да вървим, Русио!

Но двама полицаи, които бяха привлечени от виковете на Йоланда, влизаха в това време:

— Какво става тука?

Бях арестуван, Йоланда плачеше със задавени хълцания и сдържани викове. Останалите жени също плачеха, а старицата, бедната старица, искаше да говори, но не можеше. Русио беше като ням. Раненият беше изведен на улицата заедно с мене и раната вече бе покрила с кръв гърдите на яснозелената му риза и реверите на дрехата му. Един полицай отведе ранения, а другият — мене. Русио ме придружи до вратата на участъка и там се сбогувахме с едно ръкостискане.

VI

Шестдесет дена по-късно, на края на шестдесетия ден, дежурният старшина при предварителния затвор отвори вратата, освободи ме и каза:

— Добре да внимаваш, да не се върнеш насам…

— Един път ми стига, старши…

От затвора излязох отслабнал, но със слабост на здраво животно. Под ръката си носех малък вързоп с дрехи. Защо не беше дошъл Русио да ме чака? Двамата ми приятели ме посещаваха всяка неделя и ми носеха чисти дрехи, кафе, захар, цигари, тъй като затворът ме научи да пуша, също вестници и списания.

Мигел ме посети един път, а Йоланда дойде два пъти и само плачеше. Тя престана да идва и Русио, заставен от моите настоятелни въпроси, ми разказа, че Йоланда била напуснала публичния дом и заминала… без да се знае накъде — може би на север, може би на юг… За моя голяма изненада тази новина не ме засегна много. Колко интересно! А ми се струваше, че толкова много я обичах! За нея сторих онова, което сторих. За нея ли? В действителност не беше за нея. Тогава за какво? Може би защото в лицето на моряка виждах всички мъже, които бяха имали, имаха или биха поискали да имат йоланда. Тези мъже ме водеха до отчаяние и измъчваха, когато мислех за тях и за нея, но които аз не можех да спра или да им забраня нищо. Станалото беше лична работа, в която жената не беше взела никакво участие. Да, така беше! Но всичко мина вече: тя беше изчезнала и аз бях свободен…

Но въпреки свободата, моята хубава свобода, аз се чувствувах малко тъжен. Множеството ме обграждаше, както преди, и аз с удоволствие потъвах в него. Все пак аз ходех малко несръчно, почти забравил моята пъргавина на градски човек. Но ще я придобия. Не е ли вярно, Русио? Не е ли вярно, Алехандро?

Къде ли са моите другари? Сигурно хванати за люлеещите се каци или скърцащите мрежи, борейки се с тях, надвиващи ги, за да

могат да живеят. Изкачих се на хълма на един дъх, доволен, че мускулите ми се подчиняваха без съпротива и умора.

Влязох в къщата, където живееше Алехандро и като не видях никого на двора, почуках на вратата на домоуправителката. Появи се една стара женица, дребна, бяла, която ме изгледа над очилата си:

— Гледай ти, момче! Пуснаха ли те вече?

— Да, дона Хосефина, пуснаха ме вече.

— Видя ли? Толкова млад и вече забъркан в бели! Хубава работа! Искаш ли ключа?

— Да, госпожо.

— Вземи го и вече си знаеш: ако ти е нужно да се поправи някоя дреха, приказвай със старата Хосефина.

— Много благодаря, бабке!

Старата се усмихна. Стаята беше така, както я бях оставил: креватът, столовете, масата, един куфар, разкривената поличка с неподвързаните книги, книги винаги започнати и никога недочетени. При нощната ламба имаше една бяла книга.

Измих се, преоблякох се и излязох. Още малко слънце оставаше по хълмовете, но морето и равните места се покриваха с тъмнина. Плавателните съдове приличаха на ято птици, накацали в залива, за да прекарат там нощта. Когато стигнах на вълнолома, бяха започнали да се връщат лодкарите и надничарите. Запитах за моите другари и един познат ме осведоми:

— Работят на борда на „Империал“, който утре вдига котва за Гуаякил. Но скоричко ще си дойдат…

Действително дойдоха веднага. Прегърнахме се усмихнати, малко развълнувани, като здраво се потупвахме по гърбовете.

— Значи работите в „Империал“?

— И също заминаваме с „Империал“.

— Заминавате? За къде?

— Да печем маймуни в Гуаякил.

— Наистина ли?

— Да, утре тръгваме. Предполагаме, че и ти ще дойдеш с нас.

— Аз?

— Разбира се… Ти си наш другар от групата и такъв ще бъдеш, докато искаш или докато умреш.

— Да, но…

— Ако не искаш да дойдеш, то е друга работа.

— Да, но това ме изненадва…

— Не се изненадвай от нищо и хайде да ядем. Утре или вдругиден ще говорим повече; по-добре вдругиден, защото утре няма да имаме време дори да дишаме… Гладен съм, жаден съм и ми се спи — трите добродетели на слабака.

Хранихме се изобилно, както преди: мълчаливо, полузадрямали, без желание да говорим, мислейки за съня и за работата на следния ден. Разделихме се на излизане и Русио измърмори:

— До утре!

Той вече беше полузадрямал. На нас също ни се спеше и натежалите ни глави падаха на гърдите ни.

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

http://chitanka.info

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.